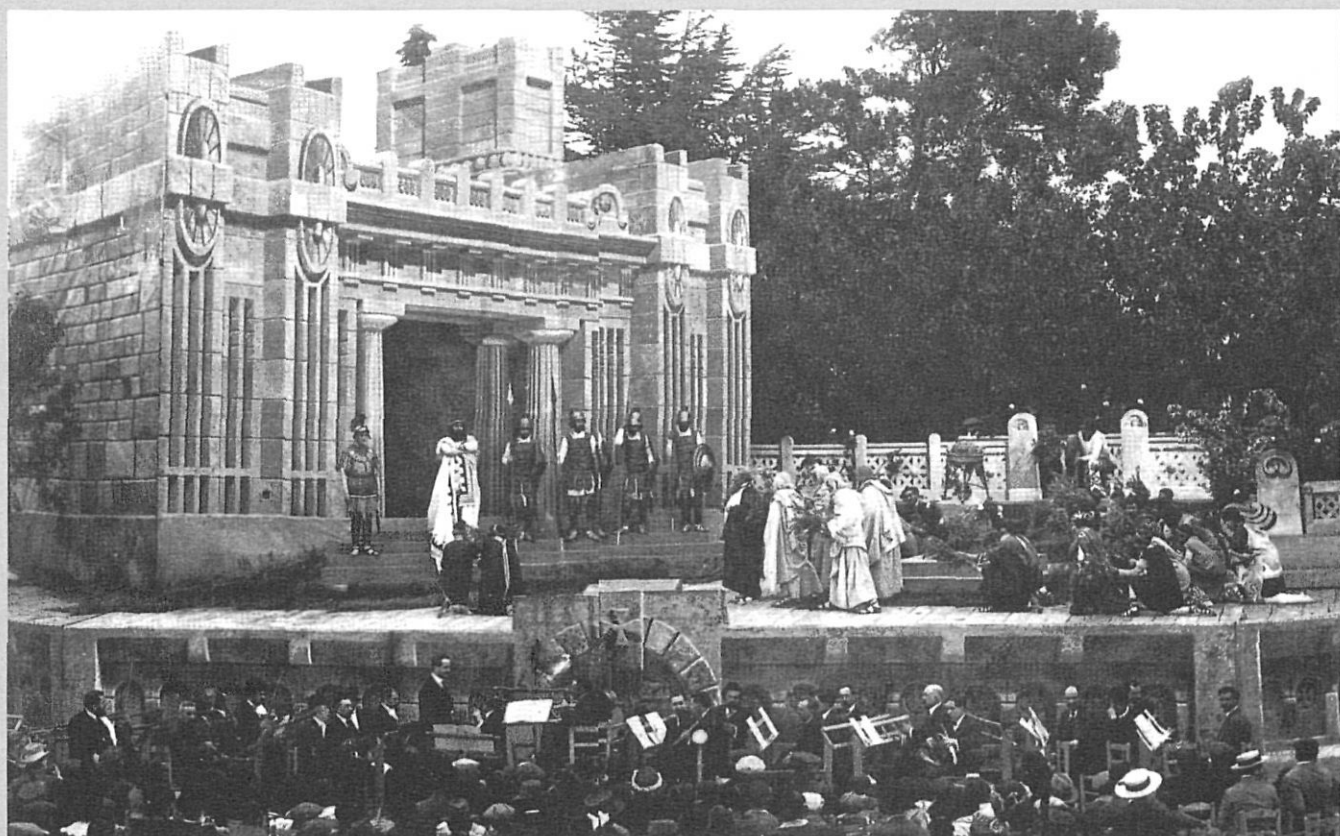

Les arts escèniques

Francesc Guilmot, mE

Representació d'"Edipo Rey", de Sòfocles, a l'aire lliure, a Figueres, el 6 de maig de 1913.

Grups, quadres i elencs, de la rutina a la innovació

PEP VILA & PERE GARCIA VIDAL

Des de l'època de la Renaixença, i amb molts alts i baixos, Catalunya ha estat un país amb una oferta i un consum teatral –combinats amb altres gèneres del món de l'espectacle– prou importants, encara que els resultats, per moltes i diverses circumstàncies, no són els que tots hauríem volgut. Al costat d'un teatre de tradició pròpia (passions, pastorets, sarsueles, sainets, entremesos, etc.), l'art de l'escena catalana, molt castellanitzat des de final del segle XVIII, ha estat també sensible a les diverses influències estrangeres innovadores, que l'han transformat en el fons i en la forma fins a retrobar el seu encaix en el concert de les dramaturgies europees. Tot això també ha trobat el seu reflex a les comarques gironines, sempre condicionades per la influència del cap i casal de Barcelona.

Representació d'“El comiat de Teresa”, de Prudenci Bertrana, a Barcelona, l'any 1931.

L'aportació vuitcentista

Bona part de la història de la cultura catalana moderna descansa damunt premisses extraculturals. Volem dir amb això que la literatura, el cinema, l'art, l'ensenyament, l'escena, etc. han estat molt condicionats per la història d'aquest país sempre vacil·lant, sotmès a daltabaixos considerables. Mancats d'un Estat propi, marginats a nivell institucional, moltes de les realitzacions —per precàries que fossin— són filles de l'abnegació i de l'esforç de molts particulars, no sempre ben preparats. La delicada situació social de l'idioma es percep nítidament en el món del teatre, que des de final del XVIII fins a la Guerra Civil fou el divertiment de masses per excel·lència. El poeta i prosista Joan Oliver, Pere Quart, va dir en una ocasió que pitjor que no tenir tradició és tenir-la dolenta.

Encara que, volgutament, ens situem una mica fora de programa, no podem entendre l'evolució del primer teatre català del segle XX, ni la societat que el sustentà —conservadora de mena—, sense l'aportació dramàtica vuitcentista d'Àngel Gui-

merà, que des del marc romàntic i avançant cap al drama realista renovà profundament l'escena catalana, deixant enrere l'anomenada tradició de Frederic Soler, Pitarrà. El segon corrent ideològic estètic important és el modernista, complex i magnàtic, molt ric socialment i políticament parlant, en el qual tenien cabuda el corrent simbolista, el naturalista, el teatre social, etc. Al final del segle XIX els autors modernistes, regeneradors d'una cultura que consideraven endarrerida, van incorporar al teatre les tendències de l'avantguarda europea del moment: els nòrdics (Ibsen), el belga Maeterlinck, Hauptman, Wagner, Carlyle, D'Annunzio, la recuperació dels clàssics grecs, etc. Amb la complicitat d'agrupacions i escoles d'art introduïren en l'escena catalana altres gèneres i espectacles amb música i escenografia fins llavors menyspreats i considerats menors: la comèdia de màgia, els titelles, les ombres xineses, el mim, etc. Entre els autors catalans, no podem oblidar l'aportació simbolista de Santiago Rusiñol, Ignasi Iglésies i Joan Puig i Ferrer, aquests dos darrers molt preocupats pel vessant social del tea-

tre. En camp de la pedagogia cultural sobresurt la figura d'Adrià Gual (1872-1943), escenògraf, director teatral i creador de la famosa Escola Catalana d'Art Dramàtic. Les obres dels autors romàntics i modernistes (Guimerà, Iglésies, Rusiñol) s'han anat representat en tots els teatres, casals, parròquies, llars i casinos fins al dia d'avui.

Programa del quadre escènic de Radio España de Gerona, l'any 1953.

DOMINGO
1
FEBRERO
1953

TEATRO MUNICIPAL
TARDE, a las 6

Radio España de Gerona

Presenta un **CUADRO ESCENICO** con la obra de
D. JOAQUIN CALVO SOTELO.

“CRIMINAL DE GUERRA”
PREMIO NACIONAL DE TEATRO 1951

REPARTO POR ORDEN DE APARICION EN ESCENA

I. SE. HOPMANN	Sra. Anita Danato
ERNEST PALHEN	D. Antonio Juiat
ALTA HOPMANN	Sra. Carmen Delgado
ELISABETH HOPMANN	» Ana Ceballos
MARGARIT	» Carmen Maestre
FREDERIK KENNERLEIN	D. José Muñoz
ELEN SCHWITZ	Sra. Asunción Boert
SRA. KLEIN	» Montserrat Xatà
WILLIAMS KENNEDY	D. José M. Capella
ALICIA ALMOND	Sra. Antonieta Escold
PAISRE O'CONNOR	D. José Drago
CAPTAN MARLIN	» Joan Cebony
COMANDANTE TRUCHEL	» Almira Capella

DIRECCION ARTISTICA: **IGNACIO AVILES**

La obra será presentada con toda propiedad. Dirección y Ventas en préstamo.
Colaboraciones: «Almacenes ESCATLLAR» y «Muebles JUANDO».

PRECIOS

NO SOCIO:	Precio 1.º Piso	300 pes.	SOCIO:	30 pes.
	Precio 2.º Piso	200		20
	Precio 3.º Piso	100		10
	Precio 4.º Piso	50		5
	Quinta	25		2

NOTA.—Cada acta podrá retirar 3 localidades con la bonificación correspondiente, previa presentación del recibo del mes de Enero.

Despacho de Localidades: **Librería CARRÓ**

TEXTOS

Prudenci Bertrana: Fragment d'Enyorada solitud

Eulària.— Hum!... ¿què pot venir a cercar en aqueixes terres una persona així?
Digues!

Mercè.— Poesia... repòs... salut...

Eulària.— Déu te faci bona.

Mercè.— Ah, mamà! Si li hagués sentit explicar els desenganys de l'art, els amics, els horrors d'una neurastènia, la prosa i l'egoisme de les grans ciutats, comprendria l'afany de solitud d'aquest artista i per què s'ha enamorat en tanta manera dels encontorns d'aquesta vila. Imagini's que de la nostra salzereda en diu el Paradís. I se sent content de no tenir ningú que l'amoïni, de poder pintar sense destorbs, en mànigues de camisa, de jaure a l'herba i respirar el ventijol aromós de la selva. I s'expressa tan sincerament, mamà!

Eulària.— Ja et deu haver tirat alguna amoretta, per això.

Mercè.— M'ha dit que jo era l'única persona que no li feia nosa.

Homenatge a Àngel Guimerà, a Torroella de Montgrí

«Dilluns passat nostra vila rendí tribut d'homenatge a D. Àngel Guimerà. Amb motiu de tenir lloc aquest dia una representació de "L'ànima és meua", les autoritats i l'Ateneu Montgrí invitaren a l'excel·lent poeta per a que assistís a l'estrena a Torroella de la seva última producció. Sabem que l'insigne autor de "Mar i cel" va dir al rebre les comunicacions: —M'ho demanen tan bé que no puc negar-me a anar-hi. I nostra vila pot estar orgullosa d'haver hostatjat per algunes hores a home tan il·lustre. A las set de la tarda arribà el poeta havent-hi a la carretera una immensa gentada a rebre'l. La cobla "Montgrins" tocà "Els Segadors", que motivà una gran ovació amb visques a Guimerà i Catalunya. S'organitzà una imponent manifestació que acompanyà a D. Àngel a la plaça on la cobla tocà dugues sardanes que escoltà l'homenatjat des del balcó de la casa de la vila. Acabades les sardanes se celebrà un àpat en honor del Mestre».

«De Torroella de Montgrí. Homenatge a en Guimerà» (Baix Empordà, Palafrugell, 23-5-1920, núm. 552).

Pel que fa a l'evolució del teatre a les comarques gironines, hem de dir que l'activitat teatral professional i amateur ha estat de sempre molt condicionada per la influència que, a molts nivells, ha exercit el cap i casal de Barcelona sobre la resta de Catalunya. Són nombrosos els empresaris, les companyies, els actors que estrenen a Barcelona i després inscriuen les seves produccions que tenen més ressò en un circuit que toca les ciutats i viles més importants. Durant molts anys les empreses madrilenyes i barcelonines, que portaven unes

obres molt comercials, tenien una cita setmanal amb les classes mitjanes. Això no vol dir que en aquestes terres no hi hagués molts grups volenterosos, amateurs, aficionats, petits professionals, que han salvat i difós el teatre en èpoques crítiques i altres de més normals.

L'any 1900 va sorprendre tothom amb la crisi social i política derivada de la pèrdua de les colònies. El marc humà i intel·lectual d'aquella Girona encara medieval, emmurallada, fou descrit per Josep Pla a *Girona, un llibre de records*, i més tard per Miquel

TEATRO MUNICIPAL

CUADRO ESCENICO

"Teatro Amateur del G. E. y E. G."

presenta

"Pigmalió"

obra en dos actos, dividida en cinco cuadros original de George Bernard Shaw adaptación libre al catalán de Juan OLIVER

Día: **2 de Enero de 1966**
Hora: **6 de la tarde**

Programa del "Teatro Amateur del G.E. y E.G.", l'any 1966.

de Palol a les memòries *Girona i jo* (1972). Durant la primera dècada del segle van ser moltes les obres de Joan Puig i Ferrer, Ambrosi Carrion o Pompeu Crehuet representades als escenaris de Girona, Olot, Figueres, la Bisbal, Palafrugell, Sant Feliu de Guíxols, etc. Entre 1913 i 1917, en què el noucentisme es féu hegemònic, una vegada somorta la influència modernista, el nostre teatre entrà en una gran crisi de creixença, perquè els seus autors tenien poc interès per aquest gènere. El noucentisme provocà el divorci més vistent entre l'escena i el públic català. Durant aquest període, en el qual es crearen bona part de les estructures ara existents, el públic s'acontentava amb peces amables, esquemes tradicionals que poguessin ser compresos sense dificultats. Rusiñol, els sainets, les sarsueles, vodevils, l'anomenat *género chico* eren els plats de cada dia. Val a dir que encara que el teatre vivia al marge de l'escenari, Josep Maria Folch i Torres creà un teatre per a infants, reescribí una nova versió dels pastorets (1916) i va obtenir un gran èxit amb *La Ventafocs* (1920). Va caldre esperar l'eclosió de nous autors com Josep

Programa d'“Els Pastorets” del Centro Cultural de Girona, l'any 1962.

Maria de Sagarra, Carles Soldevila, Pous i Pagès per infondre una saba nova al teatre català més comercial. Sagarra, amb els seus drames sentimentals, un potent verb i una escena ben travada, va ser potser l'autor que arribà més al públic. Soldevila i Pous i Pagès exploraren la comèdia que radiografiava les classes mitjanes i altes catalanes.

La proclamació de la República obrí una nova pàgina del teatre català, que va permetre l'entrada de les institucions públiques en la infraestructura i en la gestió. Després de 1936 les autoritats catalanes van crear el Teatre Nacional de Catalunya. En aquesta època, la més mal estudiada, es va fer una revolució social i política, que malauradament no arribà al món cultural i artístic. Tot i els esforços del Sindicat Únic d'Espectacles de Catalunya, les Agrupacions Dramàtiques Republicanes i els teatres gestionats pels nous ajuntaments, arreu es combinaven la sarsuela, el costumisme i la revista al costat d'obres i espectacles de caire benèfic, polític i més compromès. El 30 de novembre de 1936 s'estrenà a Olot *Bodas de sangre*, de Frederic (sic) García Lorca. En el mateix escenari del Teatre Principal, la Gran Companyia Socialitzada del Teatre Proletari posava en escena *El Proceso Ferrer*, drama historicosocial d'Eduard Borràs.

Uns pocs autors

Acabem el comentari, a vol d'ocell, d'una època que es va cloure amb la Guerra Civil (1936-1939), amb la petita biografia d'uns quants dramaturgs d'aquestes terres que per la seva personalitat sobresortiren de la grisor general, ultra els noms ja destacats de Miquel de Palol i de Pous i Pagès. Víctor Català (1869-1966), pseudònim de Caterina Albert, va escriure el monòleg *La infanticida* (1898), les obres tràgiques *Quatre monòlegs* (1902) i el recull *Teatre inèdit* (1967). Prudenci Bertrana (1867-1941) fou crític teatral a la *Revista de Catalunya* i a *La Veu de Catalunya*. La seva obra dramàtica, que recrea ambients de ciutat, és subsidiària de la seva narrativa. *Enyorada solitud* (1918) és una exaltació de la vida al camp. *Les ales d'Ernestina* (1921), un drama d'influències naturalistes, tracta de l'amor impossible d'Ernestina pel seu cunyat Víctor. Les seves peces personals i subjectives exploten, sovint, situacions punyents. Joaquim Ruyra (1858-1939) va escriure *Amor a prova de bomba*, comèdia d'inspiració cristiana. L'any 1938, en companyia de l'escriptor Vicenç Coma Soley, va fer pujar als escenaris la seva novel·la curta *En Garret de l'enramada*. Apuntem

també que fou traductor de *L'escola dels marits*, de Molière (1933), i *Fedra*, de Racine (1949). Carles Fages de Climent (Figueres, 1902-1968) és autor d'obres històriques en vers: *El Bruel* (1928) i *El jutge està malalt*, comèdia en tres actes amb il·lustració musical de Jaume Pahissa (1935), *La dama d'Aragó* (1955), etc.

De 1939 ençà

Tots sabem el que va significar per a la nostra llengua i cultura l'adveniment del franquisme, que va tallar totes les iniciatives, i que s'encavalca amb una més llarga postguerra que va tenir diverses etapes, en les quals els empresaris buscaven un teatre estàndard que distraigués de les penúries que imposava la situació del moment. El teatre castellà, omnipresent, tenia poques aspiracions. Desfet el vell teixit cultural, amb els dramaturgs exiliats o emmudits, les dificultats per al teatre català fos amb actors professionals o amateurs eren impressionants, sobretot a les grans ciutats.

La frase final de *Las bicicletas son para el verano*, de Fernán Gómez, és contundent en tots els aspectes, inclòs el fet teatral del país. El fill li diu al pare vençut: «Por fin ha llegado la

Representació de “La Passió” al Teatre Municipal de Girona, els anys 50.

109

Representació de "Salomé" d'Oscar Wilde, pel Grup Màscara de Girona.

paz», i el pare respon: «No; ha llegado la victoria». Tenint en compte que el teatre sempre ha estat un reflex del moment, els anys de la postguerra espanyola van ser pel que fa al teatre anys de misèria. Una misèria que va durar en els escenaris molt més que a moltes llars. Ja es menjava pa blanc quan encara Calvo Sotelo, Pemán, Torrado, Benavente o els germans Quintero dominaven tot l'espai escènic del país, ja que, referint-se als autors d'*El genio alegre*, el mateix Pemán va dir que en temps difícils ells «fueron fieles a los valores eternos de España y de la civilización Occidental».

El teatre dramàtic alternava amb el musical, especialment la revista i la sarsuela. El ple de l'Ajuntament del 7 de novembre de 1941 va decidir multar amb 400 pessetes el llavors empresari del Municipal, Tomàs Sobrequès i Masbernà, per haver programat per les Fires d'aquell any els espectacles musicals *Veinte mujeres y un hombre*, *Ha entrado un hombre* i *Jazz-hot*, considerades segons l'acta «impropies de la categoria del teatro». A partir de llavors, l'Albèniz, que compaginava les projeccions cinematogràfiques amb representacions de revista i varietats, va passar a soplujar títols suposadament pujats de to com

La blanca doble, *Tres suspiros a las 6* o *Siete mujeres para mi solo*, mentre que al Municipal la Gran Compañía de Revistas del Maestro Alonso representava els èxits de la cartellera madrilenya, amb títols com *Doña Mariquita de mi corazón* o *Luna de miel en El Cairo*. Igualment ambdós escenaris compartiren les actuacions d'ídols com Marcos Redondo, Pepita Benavent, Mercedes Capsir i Pau Civil, en memorables temporades de sarsuela —es feien fins i tot les anomenades «sessions vermut», amb peces curtes (el *género chico*) a preus inferiors als de produccions més costoses—, que eren l'autèntic èxit teatral d'aquells anys.

El 2 de maig de 1946, al teatre Apolo de Barcelona, *El ferrer de tall* va ser la primera obra en català representada després de la guerra. A Girona, en unes sessions organitzades per Educació y Descanso l'any 1948, la Companyia Maria Vila — Pius Daví va estrenar *Un milionari del Punxet* i *La mare enamorada*, d'Alfons Roure. A partir d'aquesta data foren freqüents les actuacions d'aquesta mateixa companyia, alternant amb la titular del Romea de Barcelona, que tenia com a figures Pepeta Fornès i Elvira Jofre —la Ventafocs somniada per

Folch i Torres— i on despuntaven els joves Paquita Ferrandis i Pau Garsaball. Companyies com les d'Irene López Heredia, la rapsoda Berta Singerman o una companyia d'opereta vienesa són els fets teatrals més destacables d'aquells primers anys de restriccions i racionament.

A l'entorn d'aquestes representacions van néixer els grups de teatre aficionat, que, partint dels tradicionals Pastorets, van començar a sembrar una llavor a la qual l'actual teatre català ha hagut d'agrair la seva bonança per espai de molts anys, i que mereixeran capítol a part.

La brutal competència del cinema —en primer lloc el seu preu, el moment culminant de l'*star system*, l'aparició de diferents formats i sistemes de projecció, etc.— i el fet que el teatre sempre ha tingut un públic minoritari van fer que, com un peix que es mossega la cua, en aquells anys el públic —amb raó o sense— deixés buits els patis de butaques quan de tant en tant s'oferien representacions. Si ja a Barcelona els grans èxits de Madrid —punt de referència teatral en aquells anys— hi arribaven amb repartiments i muntatge diferent als originals, a *provincias* la cosa era molt pitjor. José Tamayo —el gran renovador amb Luis Escobar del teatre espanyol, titular de la llavors prestigiosa Compañía Lope de Vega, que va donar a conèixer al públic autors com Arthur Miller, Priestley, Valle Inclán, Tennessee Williams, Cocteau, etc.— era dels pocs que feia gires de gran nivell amb els mateixos repartiments que a la capital: figures com Carlos Lemos, Mary Carrillo, José Bruguera, Josefina Díaz, Alfonso Muñoz, etc. Girona va rebre la visita d'aquesta companyia, i els aficionats d'aquell temps recorden encara *La muerte de un viajante* i *Diálogo de carmelitas*, amb uns molt joves Francisco Rabal i Mary Carrillo de protagonistes. En un intent d'emular els Festivals de España que el Ministerio de Información y Turismo havia posat en circulació els estius, es va convidar

Representació de "La herida del tiempo" de John B. Priestley, per l'elenc del Patronat de Figueres, l'any 1957.

la Lope de Vega per fer a Sant Domènec una «monumental representació» del *Julio César* de Shakespeare, en la qual els Manaies havien d'aportar la seva presència i les seves cuirasses. Una inoportuna pluja va obligar a fer la representació al Municipal.

Això eren fets puntuals, que com una flor no feien estiu. I l'escenari gironí s'havia de nodrir, determinats caps de setmana, dels *bolos* que les companyies barcelonines es dedicaven a fer un cop acabada la seva habitual temporada al Romea, l'Alexis o el Talia. Era quan la titular del teatre Romea representava els èxits de Sagarra —va ser memorable la seva *Ferida lluminosa*—; Rafael Anglada representava el seu *L'amor venia amb taxi*; la «companyia Maragall» de Carles Lloret i Lluís Nonell ofería títols com *Pi*, *Noguera i Castanyer*, *fabricants de mobles*, *La clau* i *Joc de taula*; Josefina Güell ensenyava fins on era permès amb *Nanette m'ha dit que sí*, i l'ara redescoberta Teresa Cunillé feia plorar mig Catalunya amb *La Pepa maca*, sardana inclosa. Tret d'algun títol que per una raó molt determinada fes anar al teatre més públic de l'habitual, el teatre acostumava a omplir 4 o 5 files de butaques de soferts espectadors, que resistint fred i

males funcions van mantenir una afició que semblava ja del tot morta.

Per aquells anys un fet insòlit semblà despertar aquesta afició teatral a nivell popular. Un estiu va aparèixer a l'ara anomenat passeig de la sardana, a la Devesa, un teatre portàtil. Una carpa, a l'estil dels circs, soplujava un pati de butaques al mig, rodejat de grades als costats i al fons. Amb l'ajut d'una molt eficaç apuntadora, i en el més pur estil *El viaje a ninguna parte* de Fernán Gómez, la Compañía de los Hermanos Largo tenia en repertori més de quaranta títols, i cada dos dies els actors titulars —Pepe Escribá, Manolita Ruiz, Maruja Carrasco, Luis Zorita, Clotí Sola, etc.— n'estrenaven un, amb els seus decorats corresponents. D'*Anacleto se divorcia* a *Tierra baja*, passant per *La Malquerida* o *Mancha que limpia*, tot tipus de gèneres i autors van passar pel seu escenari. Els diumenges al matí hi havia funcions infantils, i a les 12 s'omplia el teatre per veure *El gato con botas* o *La cenicienta*, interpretades pels mateixos actors que la nit abans havien representat *La tonta del bote*, en una funció en homenatge a una primera actriu de la companyia, deixant gent al carrer i obligant a treure la carpa per evitar l'asfíxia dels espectadors. Nosal-

tres no vam descobrir el «teatre sota les estrelles» al Grec: va ser amb els Hermanos Largo a la Devesa.

La companyia, que s'havia instal·lat a Girona per passar uns dies d'estiu, va allargar la seva estada fins a les Fires de Sant Narcís, durant les quals van traslladar-se a l'avinguda Ramon Folch, al costat dels bombers. Els sorolls de les atraccions, i les funcions del teatre, que aquells dies es vestia «de gala», van acabar amb els èxits d'aquell teatret, i amb el públic que semblava que havia tornat a l'art de Talia. Les 4 o 5 files habituals tornaven a estar plenes. Va ser llavors que la companyia d'Ana Mariscal, que representava *Mamá estrena secretario* i *Lejano y oscuro paraíso*, va trobar-se en la primera funció sense cap espectador. La Mariscal va fer unes declaracions en les quals deia que «en Gerona, el teatro está muerto», que van ser reproduïdes a molts de diaris. I en part tenia raó, però no sols es podien carregar els neulers al públic de Girona. En aquells anys, Bardem mostrava amb la seva obra mestra *Cómicos* com era el teatre a tot el país, en una visió esfereïdora.

Fa pocs dies, les seccions d'espectacles dels diaris han tornat a parlar de Joan Capri, amb motiu de la seva mort. En qualsevol història del teatre català Capri haurà d'aparèixer com una de les grans figures de l'escena catalana, encara que sigui perquè va saber crear al seu entorn una mena d'*star-system* amb el qual, sols anunciar-se a les cartelleres, les entrades es venien a cor què vols. Girona va viure tots els èxits de Joan Capri, des dels més espectaculars fins a la decadència. *Romeu de 5 a 9*, les adaptacions fetes per Josep M. de Sagarra sobre *L'avar* de Molière o *El casament* de Gogol, estrenades pel còmic amb els títols d'*El senyor Perramont* i *El fiscal Recasens*, van omplir de diners les butxaques de l'actor, amb la mateixa rapidesa amb què se li van buidar quan, en un intent de deixar el gènere còmic en el qual el públic l'adorava, va voler provar sort amb el drama i va

adaptar una obra de Calvino que estrenà amb el títol de *La torre sobre el galliner*. El públic se li va girar d'esquena, i Capri va tornar ràpidament a reposar les adaptacions de Sagarra i a estrenar títols com *El financer* o *Mossèn Ventura*. Però va arribar un moment en què, conscient que el que el públic anava a veure era Capri, va prescindir de tot: ni actors, ni decorats, ni textos. No sabem si aquesta en fou la raó, però el resultat final fou: ni espectadors. Tot i això, deixem constància que els grans èxits del teatre català dels anys 60 van ser les obres de Joan Capri, als qual sols va fer ombra Pau Garsaball quan va estrenar *En Baldiri de la costa*, de Muntanya; obra que, curiosament, quan va passar al cinema —sense l'èxit obtingut als escenaris— va tenir com a protagonista el mateix Capri.

En aquests anys que fins ara hem comentat, si bé el teatre pel que fa a espectadors era un gènere força limitat, no pot dir-se el mateix de l'afició envers les arts escèniques. A l'ombra d'entitats, patronats o parròquies, els quadres de teatre amateur vivien els seus moments més brillants, tant a la capital com a gairebé tots els pobles.

Representació de "Santa Joana" de Bernard Shaw, pel grup Proscenium de Girona, l'any 1965.

Des del quadre escènic Calderón de la Barca, d'Educación y Descanso, al de Ràdio Girona, el *cuadro de actores* del qual sovint passava de l'emissora als escenaris; del GEiEG a l'Ademar (antics alumnes Maristes), passant pel Sant Pere Clavé (dependent dels dominics), els claretians, etc., amb estils diferents i aviat determinats, oferien repertoris que anaven d'*El port de les boires* a *Murió hace quince años* (amb aquests títols es va inaugurar l'actual teatre del col·legi La Salle), passant per *L'auca del senyor Esteve*, *El anticuario*, *L'hostal de la Glòria* o *El millor dependent del món*. Noms com els de Josep Parera, José Ignacio Avilés, José Serrano, Martí Boada, Joan Ribas o Guillermo Donato van quedar en la nostra memòria com a responsables de memorables tardes de teatre. Com aquelles en què un Teatre Municipal ple fins al galliner acollia aquelles finals d'un concurs entre grups de teatre aficionat de la província, i les discussions apassionades sobre quin tipus de teatre calia premiar. La disputa estava entre un Sagarra més que vist i un innovador Thornton Wilder que presentava el grup de la Catequesi de Figueres.

Lectura de la obra de
TENNESSEE WILLIAMS

EL ZOO DE CRISTAL

AMANDA . . . . . Ana Donato
LAURA . . . . . M.ª Dolores Comas
TOM . . . . . Juan Ribas
JIM . . . . . Juan Canals

Montaje musical: **Jorge Piferrer**
Presentador: **Juan Cerviá**
Dirección: **JUAN RIBAS**
de la Agrupación «Proscenium» de Girona

COLOQUIO
D. Enrique M. Rimbau
Dr. D. José M.ª Pigem

Programa d'una sessió de Teatre Forum, a Girona, l'any 1962.

El nom de Toni Montal i el grup figuerenc han de constar per força en qualsevol referència al teatre de les comarques gironines. L'impacte causat amb *Nuestra ciudad*, *Escuadra hacia la muerte*, *La herida del tiempo* o *La piel de nuestros dientes* l'hem viscut poques vegades més per aquests teatres del món. La Catequesi de Figueres i Girona com a capital, es vulguí o no, són fets puntuals a l'hora de fer un estudi sobre teatre a les nostres comarques, per més que, com ja hem dit, en aquells anys els grups aficionats sortien com bolets.

Ja l'any 1948 l'actor Josep Bruguera havia representat durant uns dies de quaresma la seva obra *Jesús, el redentor*. Anys més tard, amb la participació d'actors de diferents quadres i sota la direcció de José Ignacio Avilés es va a representar aquest mateix text amb el subtítol de *La Passió*. En anar-se consolidant aquestes representacions en els dies de l'any en què tot quedava parat —des dels cotxes al cinema i les cases de barrets— es va crear l'anomenat Patronat de la Passió de Girona, que amb direcció de Josep Parera i Martí Boada va tenir cura de les representacions de l'obra *Del Tabor al Gòlgota*.

Actitud

CRONOLOGIA

- 1898 Monòleg de *La infanticida*, de Víctor Català.
- 1902 El Teatre Romea escenifica a Blanes l'obra de Joaquim Ruyra *Amor a prova de bomba*.
- 1904 Josep i Pagès publica la comèdia *L'endemà de bodes*.
- 1913 Amb la Mancomunitat de Catalunya Adrià Gual funda l'Escola d'Art Dramàtic.
- 1917 *L'Auca del Sr. Esteve*, de Santiago Rusiñol.
- 1921 *Les ales d'Ernestina*, de Prudenci Bertrana.
- 1921 *Senyoreta Enigma*, de Miquel de Palol.
- 1924 Josep Amich i Bert escriu *La Marieta de l'ull viu*.
- 1928 *El Bruel*, de Carles Fages de Climent.
- 1933 Josep Maria de Sagarra publica *El cafè de la Marina*.
- 1935 Agustí Burgas representa a Figueres el drama passionístic *Inri*.
- 1936-1939 Guerra Civil.
- 1939 Abril: es reprenen les actuacions al Teatre Municipal amb l'actuació de la Compañía de Comedias Castellanas.
- 1848 Primera representació d'una obra catalana després de la guerra, *Un milionari del Punxet*, a càrrec de la Companyia Vila-Daví.
- 1939-1954 Activitat considerable. Força del teatre amateur. Molta sarsuela i companyies de segona categoria.
- 1955 L'Ajuntament de Girona gestiona directament el Teatre Municipal. Fins llavors l'havia arrendat a diferents empresaris privats.
- 1957 Amb l'estrena de *La llum de la veritat*, la Passió de Girona, s'aconsegueix una producció totalment gironina.
- 1957-75 Davallada del teatre. Poca assistència i pocs espectacles. L'actriu Ana Mariscal fa unes declaracions en què diu: «El teatro está muerto en Gerona».
- 1975 Noves idees en la gestió del teatre en el darrer Ajuntament franquista són el tret de sortida per a una nova època.
- 1977 Amb l'estrena el 24 de setembre de *Tot esperant l'esquerrà* comença a Salt la gran aventura que més endavant serà El Talleret de Salt.
- 1978 Estada d'un mes a Girona del Teatre Lliure. Una nova visió del fet teatral és descoberta pel gran públic. Actuacions de notables grups, figures, directors i companyies, que amb la democràcia ja instal·lada revifem un cop més l'afició teatral.

Amb la col·laboració de tots els quadres escènics de la ciutat ja anomenats, als quals es van afegir els de Santa Eugènia i Salt, i amb direcció de Martí Boada Vila, el 17 de març de 1957 s'estrenava al Municipal *La llum de la veritat*, drama en tres actes i vint quadres, amb pròleg i epíleg originals de Narcís-Jordi Aragó i Josep M. Capella. Joaquim Pla i Dalmau va dissenyar un vestuari i decorats que —a anys llum dels fets servir a les passions tradicionals catalanes— van causar un gran impacte a un públic fervorós que per espai de sis anys va

omplir el teatre tots els diumenges i *fiestas de guardar* de Quaresma. Noms històrics del teatre gironí van assolir gran anomenada en aquelles representacions. Els encara actius Narcís-Jordi Aragó, Joan Ribas, Joan Canals, Anna Donato, Teresa Morè, Rosa Madrines, Jaume Teixidor, Salvador París, etc. es barregen a la memòria amb els «retirats» Mero Gudayol, M. Teresa Delgado, Narcís Ferrer, Josep Brugué, Joan Cervià, etc. o els desapareguts Joaquim Bóada (el «Cristus»), Guillermo Donato, Enric Saló, Ibern, Roca, etc.

Programa d'una representació a l'aire lliure a Salt, l'any 1969.

L'any 1963 aquesta obra va deixar de representar-se. Tot i que ja s'havien repartit els papers d'un nou text bíblic original de Francesc d'A. Picas, l'arribada del 600 i els canvis produïts en l'àmbit religiós van tallar definitivament aquelles representacions sacres.

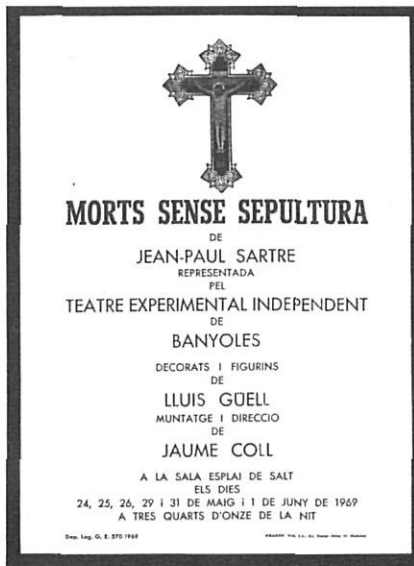
A Banyoles, a Els Catòlics, a més dels habituals Pastorets, els anys 60 van tenir també la seva Passió, que amb el títol d'*Ecce Homo* es va representar fins que, com a Girona i arreu —tret de les representacions seculares d'Olesa i Esparreguera—, el públic va desertar dels teatres i va buscar d'altres esbarjos. Des de fa uns anys —sí, els anys 90!— se n'han reprès les representacions.

Pot dir-se que al mateix temps naixien nous grups, hereus dels ja esmentats. Ramon Casellas va formar el grup Màscara arran de l'escissió produïda al Centre Cultural del quadre del Patronat de Sant Pere Clavé. Fa pocs anys el grup ha celebrat els 25 anys de vida, interromputs en breus períodes. L'altra part del grup va acollir-se a l'ombra del GEiEG, primer amb direcció de Josep Parera i successivament de Josep Palomé, Joan Roca, Josep M. Busquets i Isidor Balastegui, fins a la desaparició del local del carrer de l'Albareda.

Mentre aquests grups tenien un repertori que anava de Ruiz Iriarte a Bernard Shaw passant per Vendrell i Tàpies i Eurípides, en un intent de mantenir un teatre popular i propi de l'època, Joan Ribas —que des del quadre d'actors de Ràdio Girona ja s'havia mogut pel camp dels teatres fòrums (amb Narcís Jordi Aragó) i de cambra— va endegar amb el Grup Proscenium el projecte més interessant del teatre gironí, fins a l'aparició del Talleret de Salt —fruit d'una amistosa escissió de Proscenium—, que ha culminat amb la creació de Bitó Produccions, responsables de les actuals i imprescindibles Temporada Alta.

El Grup Proscenium, amb l'ajut de la Secció Femenina —branca Maria Cubarsí—, començà tímidament unes representacions estiuenques al passeig Arqueològic. D'allí passà a la plaça dels Jurats, la catedral i Sant Domènec. Enamorat del barri vell, Joan Ribas creà un espectacle a mida per a cada racó d'aquell entorn: de *La ciudad sumergida* de Schroeder a *El mercader de Venècia* de Shakespeare, passant pel *Becket* d'Anouilh, *La visita de la vella dama* i *Plet per l'ombra d'un ric* de Dü-

Programa del TEI de Banyoles, de l'any 1969.

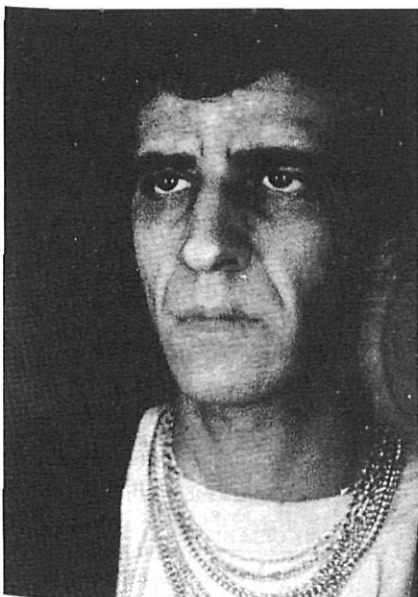
rremat, el *Lorenzaccio* de Musset, el *Vòlpone* de Ben Johnson o *La consueta de Sant Cristòfol*. A aquestes representacions d'estiu van seguir espectacles per a la mainada, amb els quals el Grup tenia lloc privilegiat a les temporades que Cavall Fort organitzava al *Romea barceloní*, o l'organització de la vinguda a Girona de grups independents com Goliardos, Esperpento o Els Joglars. Aquests últims, com a carta de presentació, van representar *Mary d'Ous*, un dels espectacles més rodons dels creats per Boadella.

Quan semblava que el cansament de la lluita per tirar endavant Proscenium havia d'acabar en defalliment, Ribas —a petició d'un altre somniador, Pere Codina, llavors director del Municipal— va reunir «els seus exèrcits» dels temps gloriosos de La Salle i posà en peu *Els Pastors de Girona*, que des de fa 19 anys s'han convertit en l'espectacle que du més gent al Teatre Municipal de tots els que s'hi representen cada temporada. La cada any més multitudinària Nit de Poetes, on Narcís-Jordi Aragó té cura de la dramàturgia, i altres intervencions puntuals, en fòrums, entregues de premis, aniversaris, etc., mantenen viu el caliu de Proscenium, que ha vist com a poc

a poc noves generacions van prenent el relleu d'aquest amor envers el teatre. Un amor que per a Ribas arribà al seu punt culminant amb la posada en funcionament de la sala La Planeta. El somni de tot aficionat, tenir el seu propi teatre, Ribas el va convertir en una realitat, posada a disposició del teatre i de la ciutat.

Van arribar els anys 70, i el teatre, com tot el país, semblava que es preparava per a uns grans canvis. La revista tornà al Municipal, després d'estar-ne apartada molts anys. Trencà el foc l'argentina Ethel Rojo amb *Dos piernas, 20 millones*. A partir d'ací, el clàssic i típic programa de Fires de cada any, amb les familiars sarsueles de la Cia. Joan Gual i «el clàssic» muntat a corre-cuita per Mario Cabré i M. Matilde Almendros, va augmentar el repertori amb la inclusió d'una revista de Colsada. Ingrid Garbo, Addy Ventura, Mary Francia, Tania Doris, etc., es van fer quasi familiars per al públic gironí, que inevitablement en l'apoteosi final les veia davallar cobertes amb plomalls per les mateixes escales blanques on pocs anys abans Jesús

Martirià Coll, d'Inteatrex, en el paper de "Calígula", d'Albert Camus.

Joan Comalat

Programa de la 1a Mostra de Teatre de Sarrià de Dalt, de l'any 1975.

PERSONATGES

Josep Pous i Pagès (Figueres, 1873 - Barcelona, 1952). Novel·lista i dramaturg. Com a comediògraf, després d'una etapa molt influïda pels autors nòrdics, amb un teatre d'idees, es va cantar per les comèdies de costums, que trencaven amb els drames rurals clàssics i que reflectien els problemes de les classes mitjanes catalanes. *L'endemà de bodes* (1904) i *Senyora àvia vol marit* (1912) són dues obres àmpliament representades arreu dels escenaris de les comarques gironines. Pous i Pagès fou també un acreditat empresari teatral que va participar activament en l'afermament de la nostra escena, mancada gairebé sempre de professionalitat. Pous i Pagès considerava que la millor tècnica teatral era dotar els personatges d'un diàleg bell i viu.

Miquel de Palol (Girona, 1885-1965). Poeta, novel·lista i autor teatral. En 1921 va publicar *L'Enemic amor* (1921), de caire naturalista, i *Senyoreta Enigma* (1921), d'intencions simbolistes, aquesta darrera estrenada a Figueres el 5 d'abril de 1920. Les dues obres tenen una remarcable escriptura literària. Altres peces menys conegudes són *Les petites tragèdies* i *El clavell roig* (1925) o *Jueus* (1935). Malauradament els textos dramàtics de Miquel de Palol són difícils de trobar perquè no s'han reeditat mai.

expulsava els mercaders del temple de Jerusalem a *La Passió*.

Va ser precisament en una d'aquestes programacions de Fires que Proscenium –que ja pel seu compte i risc havia portat a Girona l'èxit de Jordi Teixidor *El retaule del flautista*– va presentar una contraprogramació en el mateix escenari. Encara recordem les cares d'un sector del públic «de Fires» en presenciar com els components de La Cuadra de Sevilla, lligats a uns bidons, se'ls encaraven cantant «¡Ay de los que tienen zapatitos blancos!» amb un to amenaçador, o en contemplar la Sardà superembarassada exclamant «Em sembla que petaré!» en una esbojarrada farsa de Jordi Teixidor, *L'auca del Sr. Llovet*, que infiltrava el pensament maoïsta dins la botiga de betes i fils.

Que s'acostava un canvi era evident. El Ministerio de Información y Turismo organitzava per províncies l'anomenada Campaña Nacional de Teatro, que en dues ocasions visità la ciutat. Al costat d'un Lope de Vega

–*El castigo sin venganza*–, es representà *El rehén*, d'un autor maleït com Brendan Behan. L'escenari s'omplí de homosexuals, prostitutes i gent de mal viure, que van deixar sorprès l'espectador que havia anat al teatre més que res per veure la parella Gemma Cuervo – Fernando Guillén, llavors més que populars pels «Estudio 1». A la segona Campaña, Marsillach va dirigir *Águila de blasón*, un Valle Inclán anticlerical, i *Después de la caída*, en què Arthur Miller sembla demanar perdó pel seu passat amb Marilyn. En un país on fins llavors la concessió més gran que el ministeri havia fet al teatre era crear la companyia del Teatro Nacional de Catalunya, i deixar representar *El zapato de raso* de Claudel al Liceu, dur a províncies espectacles com aquells era un pas endavant.

Al darrer Ajuntament franquista, mentre era alcalde de la ciutat Ignacio de Ribot, i després d'una apatia d'anys en què el «cap visible» del Municipal havia estat Josep Sendra, va aparèixer com a director del teatre Pere Codina.

Començà la seva tasca de forma moderada, portant al teatre alguna companyia fent *bolos*, o l'actuació de Paco de Lucía, llavors en ple èxit, i semblava que a poc a poc el públic tornava a acostar-se al Municipal. Ja el mes de març del 75 els fidels al local de la plaça del Vi van notar un gran canvi. Sense encomanar-se ni a Déu ni al diable uns joves provinents de l'Orfeo de Sants regiraren la platea del teatre de dalt a baix en una impressionant representació de *La setmana tràgica*. Era l'inici de la relació-amistat de Pere Codina amb uns joves il·lusionats per canviar el teatre anomenats Lluís Pascual, Pere Planella i Fabià Puigserver. Per Fires d'aquell any la programació del teatre va ser quasi de somni per a qualsevol aficionat, fins al punt de que més d'un tenia por que el *fatal desenlace* en la figura de Franco fes suspendre les esperades representacions del musical *Godspell* o d'*El sueño de la razón*, de Buero Vallejo. Franco va durar uns quinze dies més.

Cartell del Talleret de Salt, de l'any 1981.

Ros Ribas

Representació de "Hedda Gabler", de Henrik Ibsen, per la companyia Teatre Lliure, al teatre municipal de Girona, l'any 1978.

L'estiu del 76 els actors professionals catalans s'uniren per primer cop —no va durar gaire— per oferir un teatre «diferent», i van posar en peu l'operació anomenada Grec 76. D'aquell esdeveniment van passar per Girona tres dels espectacles estrenats, en els quals participava «tota» la professió: *Faixes, turbants i barretines*, *El bon samarità càntr amunt, càntr avall* i *Roses roges per a mi*. Amb temor, tímidament, el públic s'hi deixà veure.

Boadella va viure els seus moments més esplèndids amb *Alias Serrellonga* i *La torna*, que ompliren fins a dalt el teatre.

Mentrestant, en una mena d'«Off-Girona», a Sarrià de Dalt, el Grup Escènic Faula, a part de les representacions a càrrec del grup i en ocasions patrocinant la vinguda d'alguna companyia professional, engegà l'any 1975 la Primera Mostra de Teatre, on van participar quadres escènics de tota la província, i que va tenir una continuïtat considerable, fins ben entrats els anys 90.

Amb molts anys de tradició teatral a l'esquena, a Salt el grup E.S.T.I.L., amb «històrics» com Joan Canals, Teresa Morè, Miquel Casellas o Luíis

Mateu, van prendre el relleu als qui els havien ensenyat a desenvolupar-se entre bambolines i barrejaven amb gran facilitat *L'amor venia amb taxi*, d'Anglada, amb *Les 3 farses russes*, de Txèkhov, passant per Sagarra o Guimerà. Les noves tendències teatrals i les ganes de canvi van provocar una escissió —per què sempre hi ha escissions entre aficionats?— que va donar pas a l'innovador grup La Pastera, que a redós de la parròquia no s'estava de representar títols com *La pell de brau* segons Espriu, *Homes i no*, de Pedrolo, o *Becket o l'honor de Déu*. De les seves cendres n'han sortit membres d'El Talleret i altres grups ara en vigència, i en una afirmació del popular «volta el món i torna al Born», fa uns anys que ha ressuscitat el vell E.S.T.I.L., que en poc temps acabarà amb tota la gran collita de Josep M. de Sagarra.

I arribem al mes d'octubre de 1978. S'anuncià la visita a Girona de l'«innovador Teatre Lliure», el qual, instal·lat en un vell local de Gràcia, era l'esdeveniment teatral a Barcelona des de feia una temporada. Amb poc públic, un divendres estrenà *Titus Andrònic*, de Shakespeare. Va córrer la veu, i dissabte i diumenge hi havia

bufetades per entrar. Havia començat «la febre del teatre» a Girona. Els còmics —com havien fet abans de la guerra els de la companyia Vila-Daví—, s'instal·laren a la ciutat per espai d'un mes. Se'ls podia trobar dinant a Ca la Marieta, fent el vermut a la Rambla o en qualsevol conferència que es fes a la ciutat. Van representar *Leoni i Lena* i *Hedda Gabler*, mentre assajaven per estrenar a la ciutat que tan bé els havia acollit *La nit de les tribades*, *Amb vidres a la sang* i *Abraham i Samuel*. Van fer xerrades amb el públic i fins i tot un petit curs d'interpretació. A Girona també es podrà parlar de teatre referint-nos a un «abans i després del Lliure», ja que fins llavors mai hi havia hagut una relació tan intensa entre el teatre i la ciutat. Anys més tard, la bona relació entre el Teatre Municipal i la gent del Lliure va fer que la nostra ciutat fos la primera —i en ocasions l'única— amb oportunitat de veure muntatges com *Luces de bohemia* o *El público* en el seu camí entre una capital europea i un festival de primer ordre.

La visió que del teatre tenien la gent del Lliure més o menys l'havien volgut donar a Girona grups com el TEI (Teatre Experimental Independent), amb Martirià Coll, i més tard

Cartell del Fòrum de Teatre d'Olot, de l'any 1993.

BIBLIOGRAFIA

ARBONÉS, Jordi. *Teatre català de postguerra*, Ed. Pòrtic, Barcelona, 1973.
 BALLÚS, Carme. *La renovació teatral al segle XX*, Barcanova, Barcelona, 1993.
 BENACH, Joan A. «Teatre i societat catalana a la postguerra 1932-1952», *L'Avenç*, 10, novembre de 1978, pàg. 65-72.
 COCA, Jordi, GALLÉN, Enric i VÁZQUEZ, A. *La Generalitat Republicana i el Teatre*, Institut del Teatre - Ed. 62, 1982.
 CUÉLLAR i BASSOLS, Alexandre. *El Teatre Principal d'Olot*, Ajuntament, 1989.
 DD AA. *Història del Teatre Municipal de Girona 1765-1985*, Ajuntament de Girona, 1985.
 DD AA. *Història del Teatre de Figueres 1816-1991*, Ajuntament de Figueres, 1991.
 DD AA. *Els pastorets de Figueres. LXXV Aniversari d'«El Primer Nadal dels Pastors» (1923-1998)*, Brau Edicions, Figueres, 1998.
 FULCARÀ, Maria Dolors. *Girona i el modernisme*, IEG, Gioma, 1976.
 FÀBREGAS, X. *Aproximació a la història del teatre català modern*, Curial, Barcelona, 1972.
 MARRAST, R. *El teatre durant la guerra civil espanyola*, Institut del Teatre, Barcelona, 1978.
 MOLINAS i FALGUERAS, Lluís. *El teatre a Palafrugell. Àlbum-Recull*, Ajuntament de Palafrugell, 1987.
El teatre a Palamós, Edicions Baix Empordà, Palafrugell, 1992.
 PARALS, S. i FIGUERAS, M.D. *El teatre d'aficionats a la Bisbal: un segle de vida*, Ajuntament de la Bisbal, 1997.
 SABAT i ORTIZ, Núria. *El teatre d'aficionats a Palafrugell*, Estudis del Baix Empordà, 8, 1989.
 VILA, Pep. *El teatre*, Quaderns de la Revista de Girona, Diputació de Girona, 1998.

el TEI (íd. íd. íd.) de Sant Marçal, amb Pep Cruz. De Gelderode a Genet, passant per Shakespeare o Yourcenar, el seu teatre tenia un públic jove, il·lusionat i molt fidel, que es tornava nombrós quan els experiments sortien al carrer, i limitat quan havia d'anar al teatre.

El TEI de Sant Marçal, a part de les obres per a adults, fou pioner en l'anomenat «teatre a les escoles», que de ben segur va crear més d'una afició entre el que ara és el potencial públic de teatre. Aquella fou una molt bona tasca, que els obligava a carregar i descarregar una furgoneta a l'estil dels *còmics de la legua*. A poc a poc, van anar agafant volada, i en la memòria dels aficionats queden aquells *Fastos infernals*, o *El balcó*, vist a Salt. El cert és que fins i tot van fer temporada al Poliorama barceloní, i a Girona organitzaren durant uns anys un Cicle de Teatre Breu a la ciutat. Però un cop més va quedar demostrat que els grups necessiten un líder, que en aquest cas era Pep Cruz. Les mels de l'èxit li van fer oblidar descarregar la furgoneta i fins i

tot el grup. Passar del teatre independent a aquell que durant anys havia estat «el gran enemic» —«teatre musical: porqueria» (sic)— va ser un obrir i tancar d'ulls. Potser van ser els anys, o un cert desencís, o que «els anys de lluita» ja havien acabat. Qui hi va perdre va ser el TEI.

Com ja hem dit, Pere Codina va demanar a Proscenium que muntés de nou *Els Pastorets*, per animar el Nadal als gironins. En el grup, ja veterà, també hi havia gent molt jove, que un cop acabades les representacions, i enlluernats per la màgia del teatre, van voler continuar treballant la resta de l'any. Josep (Xicu) Masó, Josep M. Domènec, Cristina Cervià, etc. van posar els ulls en el vell local de Can Panxut, a Salt. *Tot esperant l'esquerra* va ser el seu primer treball, que va fer anar molt de públic cap al poble veí. Amb *Estruços d'escenari* (1981) començà el seu camí El Taller de Salt, que tants èxits ha aconseguit més tard. De *Vóyzec* a *Romeu i Julieta* han passat molts anys, autors, directores i actors, però ha restat —i de

quina manera!— l'esperit d'aquell primer gran experiment de donar a conèixer una manera de fer teatre.

Uns anys abans, Proscenium —inevitablement— havia presentat en una sala de festes de Montjuïc un grup esbojarrat que feia servir per a les seves actuacions capgrossos, petards i imaginació per donar i vendre. Va ser la presentació a Girona de Comediants, que durant uns anys també s'enamoraren de la ciutat, amb accions puntuals pels carrers o fent sortir la gent del teatre i organitzant-los una improvisada revetlla a la Rambla. Mai més els Comediants van ser tan «comediants» com llavors. Dagoll-Dagom, El Tricicle, La Fura dels Baus, Rubianes, La Cubana, etc., tots, tots, van donar les seves primeres passes comptant amb Girona i el seu teatre. Els 70 i 80 van ser uns anys en què la ciutat va veure el millor teatre fet ací i a fora, ja que noms com Magic Circus, Lindsay Kemp, Living, Macunaima, Cirque Imaginaire, Colombaioni, Teatre Negre de Praga... meravellaren el públic. Un públic que creixia cada cop més: de 12.574 espectadors l'any 1973, va passar-se a 71.435 l'any 1984. Amb tot i això, potser els comptes no sortien, però el cert és que una esplendor com aquella no s'ha vist més.

Acabem a les portes d'una gran transformació per al teatre i la ciutat. El proper mes de juny començaran unes obres que si més no ens deixaran un Municipal diferent. Ara, sortosament —sigui per les interessants ofertes de Temporada Alta, o per la ben pensada programació habitual—, les entrades s'exhaureixen en un parell de dies, i això demostra que el públic s'ha acostumat a veure bon teatre. Esperem que el treball fet per uns i altres per aconseguir atraure públic no sigui sols un miratge. Ha de ser una realitat que fem entre tots. I nosaltres, espectadors, també som part d'aquest «tots».